

Nieuw Nederlands

TLPST

Lesbrief nummer 20 – september 2015

Wilt u laten weten wat u van deze TLPST vond? Hebt u tips voor de volgende aflevering? Mail ons: redactie@tlpst.nl.

Een kraakje in de stem

Ken je mensen die elke zin laten eindigen met een kraakje? Zoals Katy Perry en Kim Kardashian? Waarom doen die mensen dat, denk je?

> [Lees verder](#)

Online lachen, hoe doe je dat?

Bij Facebook weten ze van alles over hun gebruikers. Bijvoorbeeld hoe ze online lachen. Het bedrijf verzamelde alle lachjes die in de laatste week van mei door facebookers gebruikt werden.

> [Lees verder](#)

Wanneer eindigt een werkwoord op een *d*, een *t* of een *dt*?

Het is een van de lastigste kwesties van de Nederlandse spelling: wanneer schrijf je aan het eind van een werkwoordsvorm een *d*, wanneer een *t* en wanneer *dt*?

> [Lees verder](#)

Waarom heeft een taal een grammatica nodig?

Als het bij taal vooral om woorden gaat, waarom hebben we dan ook nog eens grammatica nodig? Het is een vraag die veel leerlingen zich weleens stellen. Waarom moet alles zo ingewikkeld?

> [Lees verder](#)

Een kraakje in de stem

Ken je mensen die elke zin laten eindigen met een kraakje? Zoals Katy Perry en Kim Kardashian? Waarom doen die mensen dat, denk je?

Het kraakje in de stem (in het Engels *'vocal fry'* genoemd) zou ontstaan zijn bij Amerikaanse vrouwen die ongeïnteresseerd zijn of die zo willen overkomen. Is het kraakje dan een modegril? Dat zou kunnen, maar het is ook een techniek die zangers al heel lang toepassen.

Hoe het klinkt? Een stemcoach zegt: "Alsof je een kikker nadoet. Kwaaaaa-a-a-ak." Het kraakje ontstaat door bij het praten zo weinig mogelijk spanning op je stembanden te zetten. Daardoor krijg je "een chaotische trilling van de stemplooiën", en dat klinkt dus krakerig.

Katy Perry.

Oudere mensen laten hun stem ook kraken, maar dat doen ze niet expres. Bij hen komt het kraken door hun leeftijd: de spieren die ze gebruiken om te spreken verslappen en daardoor vermindert ook de kracht van hun stem.

Lees in [dit artikel](#) meer over de krakende stem.

Vragen en opdrachten

- 1 Amerikaanse vrouwen praten steeds vaker met een kraakje in hun stem. Hoor jij die manier van praten ook in Nederland? Zo ja, alleen bij bekende Nederlanders of ook bij mensen in je omgeving?
- 2 In het artikel zegt Robin van Veen dat de Amerikaanse vrouwen het kraakje gebruiken om desinteresse en koelheid uit te drukken. Elizabeth Ebbink vindt dat je overtuigingskracht verliest als je het kraakje gebruikt.

Hoe vind jij dat de vrouwen in het voorbeeldfilmpje overkomen? Ben je het eens met Van Veen of met Ebbink, of heb je een heel andere mening?
- 3a Volgens Robin van Veen gebruiken zangers het kraakje al veel langer om sfeer aan een lied te geven. Dinand Woesthoff en Alain Clark doen dat volgens hem. Luister met de klas naar een nummer van beide zangers. Kunnen jullie horen wanneer ze het kraakje gebruiken?
- 3b Gebruiken ze het kraakje volgens jullie op het goede moment?
- 4 Het kraakje wordt een 'taalontwikkeling' en een 'taalvernieuwing' genoemd. Vind jij dat het inderdaad onder 'taal' valt? Leg je mening uit.

> [Antwoorden](#)

> [Terug naar de voorpagina](#)

Online lachen, hoe doe je dat?

Bij Facebook weten ze van alles over hun gebruikers. Bijvoorbeeld hoe ze online lachen. Het bedrijf verzamelde alle lachjes die in de laatste week van mei door facebookers gebruikt werden.

Van alle mensen die iets op Facebook zetten, neemt 15% 'een vorm van lachen' op in zijn teksten. Dat blijkt uit een onderzoek dat Facebook een paar maanden geleden uitvoerde. Met 'een vorm van lachen' wordt bedoeld dat ze bijvoorbeeld *haha*, *hehe* of *lol* in een bericht schrijven of lachende emoji's gebruiken.

Uit het onderzoek blijkt dat bijna de helft (46%) van de lachers één keer per week lacht (op Facebook dan) – en 15% lacht meer dan vijf keer.

Ruim 51% lacht met *haha* of een variant, bijvoorbeeld *hahahaha* of *haahahahaha*.

Emoji's worden gebruikt door 33,7% van de lachers, terwijl 12,7% voor *hehe* kiest. Slechts 1,9% kiest voor *lol*.

Het gebruik van *lol* is vooral populair bij mensen achter in de twintig. Mensen voor in de twintig gebruiken vaak emoji's.

Is er verschil tussen mannen en vrouwen? Ja, mannen gebruiken minder emoji's dan vrouwen en meer *haha* en *hehe*. Wist je trouwens dat *haha*-varianten meestal deelbaar zijn door twee? Mensen gebruiken graag *haha* of *hahahaha*.

Lees [hier](#) een artikel over het onderzoek. Facebook publiceerde zelf een [overzicht](#) met veel cijfers en tabellen.

Vragen en opdrachten

- 1a** Wat voor type ben jij als het om online lachen gaat? Lach je het meest met *haha*, *lol* of *hehe*, of met emoji's?
- 1b** Wat is de verdeling in de klas? Reken samen uit hoeveel procent voor elke manier van lachen heeft gekozen.
- 1c** Het onderzoek is uitgevoerd in de Verenigde Staten. Daar blijken jullie leeftijdsgenoten *lol* niet te gebruiken. Is dat in jullie klas ook zo?
- 1d** Waar is *lol* een afkorting van?
- 1e** Zijn er in het Nederlands naast *haha*, *lol* en *hehe* nog andere manieren om online te lachen?

- 2 In het krantenartikel zegt Sarah Larson: “Als ik een hilarische grap maak, maar alleen een enkel ‘ha’ als reactie krijg, is dat echt een klap in mijn gezicht.”

Overleg in de klas:

- a. Hebben jullie zo’n situatie weleens meegemaakt?
- b. Hoe geven jullie online het verschil aan tussen een glimlach en over de grond rollen van het lachen?
- c. Lach je online anders als je op een bericht van je tante reageert dan wanneer je reageert op een grap van een vriend of vriendin?

3 Zoek op:

- a. Uit welke taal komt het woord *emoji*?
- b. Wat betekent het woord (letterlijk)?
- c. Sommige mensen gebruiken het woord *emoji* voor zowel enkelvoud als meervoud. Anderen gebruiken *emoji’s* voor het meervoud. De woordenboeken geven aan dat beide vormen juist zijn. Wat vind jij: is het meervoud *emoji* of *emoji’s*?
- d. Wat is het verschil tussen een emoticon en een emoji?

4a Lees [dit artikel](#). Professor Vyv Evans vindt dat emoji’s een taal zijn. Probeer eens op je mobieltje een zin te maken met alleen maar emoji’s. Begrijpt een klasgenoot wat je bedoelt?

4b Ben je het eens met de professor dat emoji’s een taal zijn? Leg je antwoord uit.

4c Sommigen vinden dat het gebruik van emoji’s taalverarming is. Onze taal gaat erdoor achteruit, vinden zij. Wat is jouw mening?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Wanneer eindigt een werkwoord op een *d*, een *t* of een *dt*?

Het is een van de lastigste kwesties van de Nederlandse spelling: wanneer schrijf je aan het eind van een werkwoordsvorm een *d*, wanneer een *t* en wanneer *dt*? Zelfs mensen die verder vrijwel perfect kunnen spellen, maken per ongeluk nog weleens een foutje met *d*'s en *t*'s bij werkwoorden.

Op YouTube staat [een handig filmpje](#) (een 'clipphanger') dat sommige *dt*-regels nog eens heel kort uitlegt.

Maar dit zijn niet alle regels! Wat in het filmpje bijvoorbeeld niet wordt uitgelegd, is wat je moet doen met voltooid deelwoorden, zoals *uitgelegd* en *voltooid*. Gelukkig bestaat voor die voltooid deelwoorden [een aparte clipphanger](#). (Voor de doorzetters is er ook [een heel lang filmpje](#) met alle regels.)

Er zijn ook mensen die vinden dat we ons van die regels over *d* en *t* niet zoveel moeten aantrekken. Op dit weblog beweert een Nederlandse taalkundige dat spellingregels overbodig zijn. Wat vind (of vindt?) jij?

De *dt*-regels uitgelegd in een clipphanger.

Vragen en opdrachten

- 1 Vind jij werkwoordspelling lastig? En zo ja, wat is je grootste struikelblok?
- 2a Kende je de 'clipphangers' die in de tekst genoemd worden al?
- 2b Vind je dat de filmpjes de regels duidelijk uitleggen?
- 3 Taalkundige Marc van Oostendorp vraagt zich in zijn blog af waarom er regels voor de werkwoordspelling zijn. Hij kan twee redenen bedenken, maar beide vindt hij onzin.
  1. Er ontstaat verwarring als iedereen maar doet wat hij wil.
  2. het is onbeleefd tegenover de lezer om spelfouten te maken.

Overleg in de klas:

- a. Kunnen jullie zinnen met verkeerd gespelde werkwoorden verzinnen die verwarring veroorzaken?
  - b. Wie is het met Van Oostendorp eens dat de eerste reden onzin is? Wie is het niet met hem eens?
- 4a Waarom zou het onbeleefd gevonden kunnen worden als je een mail (of app of brief) stuurt waarin werkwoorden fout gespeld zijn?
  - 4b Vind je dat het in dit geval uitmaakt wie de lezer is?

4c Wie is het met Van Oostendorp eens dat de tweede reden onzin is? Wie is het niet met hem eens?

5 Zijn de regels voor de werkwoordspelling volgens jullie overbodig of niet?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Waarom heeft een taal een grammatica nodig?

Als het bij taal vooral om woorden gaat, waarom hebben we dan ook nog eens grammatica nodig? Het is een vraag die veel leerlingen zich weleens stellen. Waarom moet alles zo ingewikkeld, en waarom is de grammatica van het Frans of het Duits weer anders dan die van het Nederlands?

Op deze vraag wordt een antwoord gegeven in [een filmpje](#). Het is gemaakt door Arnoud Kuijpers (die eerder dit jaar werd uitgeroepen tot 'de beste leraar Nederlands' van Nederland en Vlaanderen) en door de Taalprof, een geheimzinnig internetfiguur waarachter een échte taalprofessor schuilgaat.

Samen laten ze zien dat je zonder grammatica eigenlijk bijna niets zou kunnen zeggen. Want als je taal gebruikt, moet je al snel woorden combineren. En zodra je dat doet, wordt de volgorde van de woorden belangrijk: *boer zoekt vrouw* betekent wat anders dan *vrouw zoekt boer*.

De volgorde van woorden is belangrijk.

Ook heb je kleine woordjes nodig zoals *die* en *deze*, bijvoorbeeld om verschil te maken tussen *die banaan* en *deze banaan*. Pas met die kleine woordjes en met alle regels over het combineren van woorden krijg je een echte taal. Een taal kan dus niet bestaan zonder een grammatica.

Vragen en opdrachten

1a Hoe zou jij aan iemand uitleggen wat 'grammatica' is?

1b Zoek op wat er in een (online) woordenboek staat bij het woord *grammatica*.

2 Wat is volgens het filmpje de belangrijkste reden dat een taal een grammatica nodig heeft?

3a Wat is de grammaticale reden dat *boer zoekt vrouw* iets anders betekent dan *vrouw zoekt boer*?

3b Als je de twee zinnetjes op een bepaalde manier uitspreekt, zouden ze hetzelfde kunnen betekenen. Wat moet je doen om daarvoor te zorgen?

4 Er zijn al jaren discussies over het onderdeel grammatica binnen het schoolvak Nederlands. De één vindt het onzin, de ander vindt het zinvol. Overleg in de klas. Wat vinden jullie? Moet grammatica een onderdeel van het schoolvak Nederlands blijven? Waarom wel of waarom niet?

[> Antwoorden](#)

[> Terug naar de voorpagina](#)

Antwoorden bij het eerste onderwerp

1 t/m 4 Eigen antwoorden.

Antwoorden bij het tweede onderwerp

1a-c Eigen antwoorden.

1d Laughing out loud.

1e Mogelijke antwoorden: *hihi, ghe ghe, gniffel, grinnik*.

2a-c Eigen antwoorden.

3a Japans.

3b *E* betekent 'afbeelding, plaatje', *moji* betekent 'karakter, letter'.

3c Eigen antwoord.

3d Een emoji is een plaatje en een emoticon wordt gemaakt door leestekens achter elkaar te zetten: :-)

4a-c Eigen antwoorden.

Antwoorden bij het derde onderwerp

1 en 2 Eigen antwoorden.

3a Verkeerd gespelde werkwoorden zullen zelden verwarring in de betekenis veroorzaken. In het zinnetje 'Ik vindt dat niet leuk.' is de persoonsvorm verkeerd gespeld, maar inhoudelijk begrijpen we gewoon wat er gezegd wordt. Vreemder wordt het zinnetje: 'De vrouw baard een kind.' De persoonsvorm moet natuurlijk *baart* zijn (van het werkwoord *baren*) en een *baard* is gezichtsbehaaring. Maar nog steeds begrijpt iedereen wel wat er bedoeld wordt.

3b Eigen antwoord.

4a Mogelijk antwoord: De lezer kan dan het gevoel krijgen dat je er geen aandacht aan besteed hebt en dat hij of zij dus niet belangrijk genoeg is om je best voor te doen.

4b t/m 5 Eigen antwoorden.

Antwoorden bij het vierde onderwerp

1a Eigen antwoord.

1b Van Dale: regels die beschrijven hoe een taal gesproken en geschreven wordt.

2 Je kunt met losse woorden maar heel beperkt iets duidelijk maken.

3a In dit soort korte zinnetjes zetten we in het Nederlands meestal het onderwerp voor de persoonsvorm. In de eerste zin is de boer dus degene die zoekt; in de tweede zin is dat de vrouw.

3b Dat zou kunnen door een andere intonatie. Als je bij het uitspreken van 'boer zoekt vrouw' de nadruk legt op het woord *boer*, kan *vrouw* ook het onderwerp zijn.

4 Eigen antwoord.
